

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

Допущено до

Завідувач

(підпис)

“ ” _____

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою Облік, аудит і податковий консалтинг
(назва освітньої програми)

на тему: «Теорія і практика обліку, аналізу і контролю запасів
(на прикладі КП «Теплопостачання міста Одеси»

Виконавець:

студентка ЦЗФН

Корнєєва Ольга Іванівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к. е. н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Черкашина Тетяна Володимирівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2025

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Сучасний етап розвитку України характеризується суттєвим ускладненням умов для ведення бізнесу. Господарська діяльність країни опинилася в складній та нестабільній ситуації, що є результатом дії багатьох чинників. Серед них особливу руйнівну силу має військовий конфлікт, який спричинив значні втрати для української економіки. Це проявляється у зростанні інфляційного тиску, змінах структури попиту, дефіциті сировини та матеріалів, а також у волатильності фінансового ринку, що загалом погіршує економічне становище на мікро- та макрорівнях.

Отже, ефективність господарської діяльності підприємства та його загальний стан є невід'ємними складовими розвитку ринкової економіки країни. Ці два аспекти перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємозалежності, формуючи комплексну систему, що визначає траєкторію економічного розвитку. В умовах економічних змін, нестабільності, неефективного управління матеріальними ресурсами та зростання ризиків виникає нагальна потреба у пошуку дієвих рішень. У цьому контексті державні ініціативи повинні бути спрямовані на формування сприятливого економічного клімату, стимулювання інвестиційної активності та підтримку підприємницької діяльності.

Актуальність теми. Виробничі запаси, будучи ключовим елементом оборотних активів, суттєво впливають на прибутковість, фінансову стійкість та конкурентоздатність підприємства. В умовах економічної нестабільності в Україні, зокрема стрімкого зростання цін на сировину та матеріали через порушення логістики, ефективне управління запасами набуває особливої ваги. Крім того, динамічні зміни в нормативно-правовому регулюванні обліку та контролю виробничих запасів, спрямовані на адаптацію до міжнародних стандартів, зумовлюють необхідність глибокого дослідження цієї сфери та своєчасного відображення законодавчих новацій в обліковій практиці підприємств.

Важливі аспекти обліку виробничих запасів розглядаються в наукових працях провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема Бондаренко Н. М., Бутинець Ф. Ф., Бондарь О. С. і Кубік В. Д., Подмешальська Ю. В.; Подолянчук О. А., Томчук О. Ф., Черкашина Т. В., Шпіль В. В., Шевченко Л. Я. [1; 4; 5; 25; 26; 29; 30; 32; 33]. Їхні дослідження мають значну практичну цінність для підприємств, оскільки пропонують інструменти та методи для підвищення ефективності управління запасами.

Метою представленої бакалаврської роботи є дослідження теоретико-методичних підходів до обліку та контролю виробничих запасів на прикладі КП «Теплопостачання міста Одеси». В рамках дослідження буде проведено аналіз існуючої системи управління запасами на підприємстві з подальшою розробкою практичних рекомендацій, спрямованих на оптимізацію їх обліку та контролю з метою підвищення ефективності діяльності та прибутковості підприємства.

Для досягнення відповідної мети будуть вирішуватись наступні **задачі**:

- дослідити економічну сутність, класифікацію та оцінку виробничих запасів;
- вивчити нормативну базу щодо обліку виробничих запасів в Україні;
- виявити проблемні питання обліку запасів на вітчизняних підприємствах;
- дати економічну характеристику КП «Теплопостачання міста Одеси»;
- дослідити організацію обліку виробничих запасів на базовому підприємстві;
- виокремити напрями удосконалення діючої системи обліку виробничих запасів;
- дослідити організацію та практику здійснення контролю виробничих запасів на підприємстві;
- проаналізувати ефективність використання виробничих запасів на базовому підприємстві;
- надати рекомендації щодо удосконалення обліку, аналізу та контролю запасів на підприємстві, які допоможуть оптимізувати їх використання, забезпечуючи ефективність виробничих процесів на підприємстві.

Об'єктом дослідження виступає система обліку та контролю виробничих запасів

Предметом дослідження виступають нормативно-правові та методичні аспекти обліку та контролю виробничих запасів, а також напрями їх удосконалення на КП «Теплопостачання міста Одеси».

Методи дослідження. Методика даного дослідження ґрунтується на інтегрованому використанні різноманітних методів наукового пізнання. Загальнонаукові методи, такі як аналіз і синтез, індукція та дедукція, порівняння й абстрагування, будуть застосовані для теоретичного осмислення проблеми. Спеціальні економічні методи, зокрема економічний аналіз, балансовий метод та моделювання, дозволять оцінити поточний стан обліку та контролю виробничих запасів на КП «Теплопостачання міста Одеси». Додатково використовуватимуться аналіз нормативно-правової бази для вивчення законодавчого регулювання та монографічний метод для глибокого дослідження особливостей обліку на конкретному підприємстві.

Інформаційна база дослідження. Для всебічного дослідження обраної проблематики було залучено різноманітні джерела інформації, що включають: законодавчі та нормативні документи, які визначають порядок обліку виробничих запасів; наукові статті та монографії, присвячені управлінню запасами та сучасним тенденціям у цій сфері; внутрішні звіти та документи КП «Теплопостачання міста Одеси», необхідні для детального вивчення його виробничих процесів та потреб у матеріальних ресурсах.

Публікації та апробація результатів дослідження. Публікація на тему кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавр була здійснено у рамках студентської науково-практичної конференції у 2025 році: [31].

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ»** розкрито економічну сутність, класифікацію та оцінку виробничих запасів; розглянуто нормативну базу забезпечення обліку виробничих запасів в Україні; розкриті проблемні питання обліку запасів на вітчизняних підприємствах.

У другому розділі **«ПРАКТИКА ОБЛІКУ ЗАПАСІВ У КП «ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ МІСТА ОДЕСИ»** надано загальну економічну характеристику КП «Теплопостачання міста Одеси»; досліджено організацію обліку виробничих запасів у КП «Теплопостачання міста Одеси»; досліджено напрями удосконалення діючої системи обліку виробничих запасів.

У третьому розділі **«ПРАКТИКА КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ»** вивчено організацію та практик проведення контролю виробничих запасів на підприємстві; проведено аналіз ефективного використання виробничих запасів на базовому підприємстві; надані рекомендації щодо удосконалення обліку, аналізу та контролю запасів на підприємстві

ВИСНОВКИ

Запаси відіграють важливу роль серед оборотних активів підприємства, оскільки вони призначені для використання у виробництві, підтримуючи його безперервність, і можуть бути трансформовані в грошові кошти протягом одного операційного циклу.

З нашої точки зору, виробничі запаси є невід'ємною частиною ефективного управління виробництвом. Ці матеріальні ресурси зберігаються на підприємстві не лише для забезпечення безперебійного потоку виробництва, але й для оперативного усунення потенційних виробничих та логістичних проблем. Ми розглядаємо їх як стратегічний інструмент, спрямований на підтримку стабільності виробничих процесів, мінімізацію ризиків перебоїв та сприяння зростанню продуктивності.

Облік запасів в Україні регламентується комплексно: на державному рівні діє низка законодавчих актів (включаючи Податковий кодекс та НП(С)БО 9), а на рівні підприємства – внутрішні положення, такі як наказ про облікову політику. При цьому, класифікація запасів, визначена МСБО 2, НП(С)БО 9 та Методичними рекомендаціями, які ґрунтуються на єдиному принципі: як запаси були отримані та для яких цілей вони призначені.

Точне та прозоре відображення операцій із запасами в обліку є неможливим без їхнього належного документального оформлення, що є неодмінною умовою ефективного управління ними. На підприємствах для цього використовується цілий ряд первинних документів, кожен з яких фіксує певний етап руху виробничих запасів – від моменту придбання до їхнього використання у виробництві або вибуття. Ці документи є першоджерелом для бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.

В рамках даного бакалаврського дослідження ми зосередили свою увагу на відомому в Україні комунальному підприємстві «Теплопостачання міста Одеси»,

основною діяльністю якого є генерація та транспортування теплової енергії. Бухгалтерська діяльність та формування фінансової звітності на КП «ТМО» регламентуються законодавством України, включаючи Податковий кодекс та Закон про бухгалтерський облік. Важливо зазначити, що з 2018 року КП «ТМО» перейшло на міжнародні стандарти фінансової звітності, підприємство формує свою фінансову звітність за міжнародними стандартами.

Бухгалтерський облік у Комунальному підприємстві «Теплопостачання міста Одеса» слід розглядати не лише як механізм документування господарських операцій, але й як дієвий інструмент управлінського контролю та прийняття рішень. Забезпечення належної якості облікової системи надає підприємству можливість отримувати вичерпні та об'єктивні дані щодо його фінансового стану, результатів операційної діяльності та рівня ефективності використання ресурсного потенціалу.

На Комунальному підприємстві «Теплопостачання міста Одеси» впроваджено автоматизовану систему обробки облікових даних із застосуванням автоматизованої комп'ютерної системи бухгалтерського обліку «ІТ-підприємство», а також використовується спеціалізований програмний комплекс «БІАС». Важливо відзначити, що процес оформлення документації знаходиться під пильним контролем, і співробітники сумлінно виконують усі регламентовані вимоги щодо її заповнення.

Аналіз показників, що формують фінансовий результат КП «ТМО», свідчить про погіршення фінансового стану підприємства протягом 2022-2024 років. Неефективне управління собівартістю реалізованої продукції, зростання адміністративних та фінансових витрат, а також нестабільність фінансових доходів призвели до переходу від прибуткової діяльності у 2022 році до значних збитків у 2023 та 2024 роках.

Аналіз динаміки показників ліквідності КП «Теплопостачання міста Одеси» за період 2020-2024 років виявляє критично низький рівень ліквідності підприємства. Жоден з розглянутих коефіцієнтів не досягає свого нормативного значення, що свідчить про значні труднощі з платоспроможністю та високий ризик нездатності вчасно виконувати свої короткострокові фінансові зобов'язання. Незначні позитивні зміни в коефіцієнтах абсолютної та поточної ліквідності протягом періоду не є суттєвими та не змінюють загальної негативної картини.

У процесі внутрішнього контролю нами було здійснено аналіз ключових аспектів облікової політики підприємства, що стосуються відображення виробничих запасів в обліку та фінансовій звітності. В рамках цього аналізу було встановлено відповідність положень наказу про облікову політику чинним законодавчим та нормативним актам. Крім того, було проведено порівняння задекларованих в наказі елементів облікової політики з їх фактичним застосуванням у господарській діяльності підприємства.

Відстеження етапів контролю виробничих запасів на КП «Теплопостачання міста Одеси» виявило ряд критичних недоліків, що потребують термінового впровадження заходів з їх усунення. Ключовим серед них є недостатня автоматизація, оскільки поточні процедури інвентаризації та контролю

виконуються переважно вручну. Це призводить до зростання ризику помилок, збільшення часу на обробку даних та зниження оперативності прийняття рішень у відповідь на зміни виробничих потреб підприємства.

З метою усунення виявлених недоліків у контролі виробничих запасів на КП «Теплопостачання міста Одеси» пропонується запровадити посаду фахівця з внутрішнього аудиту. Ключовою функцією даної посади буде узагальнення та координація інформаційного обміну між структурними підрозділами підприємства.

За результатами проведеного внутрішнього контролю та виявлених недоліків, керівництву підприємства було надано рекомендації щодо наступних заходів для удосконалення системи:

1. Підвищити рівень відповідальності працівників за своєчасне та якісне оформлення первинної документації з метою мінімізації розбіжностей між аналітичним та синтетичним обліком.

2. Посилити контроль за дотриманням термінів передачі первинних документів до бухгалтерії комірниками, встановивши чіткі часові рамки та відповідальність за їх порушення.

3. Запровадити обов'язкове проведення інвентаризації виробничих запасів при зміні матеріально-відповідальних осіб для оперативного виявлення можливих нестач або фактів привласнення матеріальних цінностей.

4. Налагодити систему постійного моніторингу та прогнозування потреби у запасах для забезпечення безперервності процесу виробництва пару і теплоенергії, та недопущення надмірного накопичення запасів на складах.

Підсумовуючи все вище, можна з точністю сказати, що підприємство стикнулося із певними проблемами у 2024 році. Це пов'язано із продовженням повномасштабного вторгнення РФ в Україну, як результат погіршення загальної економічної ситуації в країні і зниження рівня платоспроможності населення.

Вирішення виявлених проблем є першочерговим завданням, що потребує негайного реагування та впровадження дієвих заходів. Ігнорування цих недоліків може мати критичні наслідки для підприємства, аж до втрати здатності до нормального функціонування. Необхідно брати до уваги, що це підприємство КП «ТМО» є соціально важливим для міста Одеса. Тому, що воно забезпечує теплом мешканців і підприємства міста Одеса і неможливо допустити його занепад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондаренко Н. М. Організація внутрішнього контролю запасів на підприємстві [Електронний ресурс] / Н. М. Бондаренко, Г. С. Сімон. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 23(2). С. 97-100. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_23\(2\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_23(2)_23). (дата звернення 01.12.2024)
2. Бондаренко О. М., Тітаренко А. Д. Економічна сутність та класифікація запасів: обліковий та управлінський аспекти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 2. С. 63-67. DOI: [10.32702/2306-6814.2020.2.63](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.2.63)

3. Бондаренко Н. Організація складського обліку виробничих запасів на підприємстві / Н. Бондаренко, О. Фелонюк. *Облік і фінанси*. 2021. № 2. С. 11-18. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2021_2_4. (дата звернення 05.12.2024)
4. [Бондарь О. С., Кубік В. Д. Визначення та обґрунтування заходів щодо удосконалення обліку та контролю виробничих запасів. Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції. Київ: Інформ.-аналіт. агентство, 2020. С.148-152.](#)
5. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / під заг. ред. Ф. Ф. Бутиця, 8-ме вид., доп. і перероб. Житомир : ПП «Рута», 2009. 912 с.
6. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : *Наказ Міністерства фінансів України* від 30.11.1999 № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>. (дата звернення 10.12.2024)
7. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності». URL : https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%91%D0%9E%201_uk_r_2023.pdf. (дата звернення 10.12.2024)
8. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси». URL : https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%91%D0%9E%202_uk_r_2023.pdf. (дата звернення 10.12.2024)
9. Офіційний сайт Комунального підприємства «Теплопостачання міста Одеси». URL: <https://www.teplo.od.ua/>. (дата звернення 12.12.2024)
10. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : *Наказ Міністерства фінансів України* від 30.11.1999 № 291 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>. (дата звернення 12.12.2024)
11. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/ed20141231>. (дата звернення 14.12.2024)
12. Подмешальська Ю. В. Документальне забезпечення обліку товарних запасів на підприємстві. *Агросвіт*. 2020. № 22. С. 97-104.
13. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : *Закон України* від 16.07.1999 № 996-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>. (дата звернення 14.12.2024)
14. Про встановлення тарифів на теплову енергію, її виробництво, транспортування, постачання Комунальному підприємству «Теплопостачання міста одеси»: *Постанова Нац. коміс., що здійснює держ. регулювання у сферах енергетики та комун. послуг* від 14.01.2020 р. № 91. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0091874-20#Text>. (дата звернення 14.12.2024)
15. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів : *Наказ Міністерства фінансів України* від 10.01.2007 р. № 2. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002201-07#Text>. (дата звернення 20.12.2024)

16. Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку № 356 від 29.12.2000. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0356201-00#Text>. (дата звернення 20.12.2024)
17. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності від 28.03.2013 № 433: *Наказ Міністерства фінансів України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text>. (дата звернення 20.12.2024)
18. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства : *Наказ Міністерства фінансів України* від 27.06.2013 р. № 635. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text>. (дата звернення 25.12.2024)
19. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : *Наказ Міністерства фінансів України* від 07.02.2013 № 73. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13/page>. (дата звернення 25.12.2024)
20. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : *Наказ Міністерства фінансів України* від 20.10.1999. № 246. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>. (дата звернення 25.12.2024)
21. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : *Наказ Міністерства фінансів України* від 29 листопада 1999 р. № 290. Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (дата звернення: 17.02.2025).
22. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : *Наказ Міністерства фінансів України* від 31 грудня 1999р. № 318 / Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення: 18.03.2025)
23. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : *Наказ Міністерства фінансів України* від 02.09.2014 № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>. (дата звернення: 17.02.2025).
24. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини і матеріалів : *Наказ Міністерства статистики України* від 21.06.1996 № 193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0193202-96#Text> (дата звернення: 17.02.2025).
25. Подмешальська Ю.В.; Скирдова О. А. Бухгалтерський облік и управлінський облік виробничних запасів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021, 21: 93-99.
26. Подолянчук О.А. Виробничі запаси: економічна сутність та облік. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 5. С. 88-101.
27. Семенова К. Д. Аналіз фінансового стану підприємств України та тенденцій розвитку. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2021. № 5-6 (282-283). С. 77-82.
28. Тесак О. В. Облікова політика щодо контролю за наявністю й використанням виробничих запасів. *Підприємництво і торгівля*. 2020. Вип. 27. С. 72-75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Torg_2020_27_15.

29. Томчук О. Ф. Аналіз ефективності використання запасів на підприємстві. *Фінанси, облік, банки*. 2019. № 1 (24). С. 76-86. URL: <http://repository.vsau.org/card.php?lang=uk&id=22691>. (дата звернення: 17.02.2025).
30. Черкашина Т. В. Облік запасів за міжнародними та національними стандартами бухгалтерського обліку для державного сектору/ Т. В. Черкашина, А. Д. Черкашин. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління: наук.-практ. журнал / ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»*. Дніпро: 2018, Вип. 6 (17). С. 760 – 765 URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/17_2018/134.pdf (дата звернення: 20.02.2025).
31. Черкашина Т. В., Корнєєва О. І. Проблемні питання обліку запасів на вітчизняних підприємствах. *Сучасні проблеми розвитку економіки України, конференція присвячена 81річчю визволення міста Одеси від фашистських загарбників: тези допов. студ. наук.-практ. конференції (14-18 квітня 2025 року м. Одеса)*. Одеса: ОНЕУ.
32. Шепотиненко О. В. Облік виробничих запасів відповідно до МСФЗ та П(С)БО. *Інноваційний потенціал економіки: сучасні концепції формування та управління: зб. матер. всеукр. наук.-практ. конф., м. Одеса, 4 груд.2021 р.* Одеса: ОНУ, 2021.
33. Шпінь В. В. Методика оцінки запасів підприємства за вітчизняними і міжнародними стандартами обліку / В. В. Шпінь, Т. Г. Мельник. *Молодий вчений*. 2021. № 1 (2). С. 213-219. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2021_1\(2\)_21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2021_1(2)_21). (дата звернення: 21.03.2025).
34. Шевченко Л. Я. Сутність виробничих запасів, проблеми обліку та напрями його вдосконалення на підприємстві / Л. Я. Шевченко, В. Р. Мулява. *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. № 4. С. 72-76. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2022_4_11 (дата звернення: 25.02.2025).